

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Prima Controversia. An relatio & attributa diuina, distinguantur ab
essentia, maiori distinctione quàm sit distinctio rationis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

PRIMA CONTROVERSID.

An relatio & attributa diuina, distinguantur ab essentia, maiori distinctione quam sit distinctio rationis?

Sensus quaestio-
nis, & sen-
tentia Do-
ctorum.

D Vas sub vnius forma quaesiti comprehendimus controuersias. Prior est quam expressè praefixa sonat inscriptio: posterior verò est eidem necessario connexa; an scilicet relatio sit de conceptu & intrinseca ratione diuinæ essentiae, & contra? quas ex recentioribus multi sciungunt; nos autem satius duximus vtramque simul vnica disputatione complecti.

DVRAND. in 1. dist. 33. q. 1. & dist. 24. q. 2. & 3. dist. 1. q. 2. ad primam partem quaesiti respondet relatione, & essentiam actuali distinctione distingui: non qualis esse solet inter res omnino distinctas, sed qualis est inter rem & eius modum praecise; affirmatque distinctionem hanc ad realis distinctionis latitudinem pertinere, modalemque nuncupandam significat. Huic sententiae proxima est opinio Scoti in 1. dist. 8. q. 4. & alibi dicentis relationem, attributa & essentiam distingui formaliter ex natura rei, ante omnem intellectus operationem; quo modo etiam arbitratur distinguere inter se diuina attributa; Quam sententiam late explicat & tuetur Rada 1. p. controu. 4. ex qua deducit diuinam essentiam non esse de conceptu & ratione formali relationis diuinæ, nec relationem esse de conceptu formali essentiae; quod euidentius sequitur etiam ex opinione Durandi. Eandem sententiam quo ad relationem attribuunt recentiores Och. Marfilio & Gab. quam etiam sequitur Ferr. in 2. contra gent. cap. 9.

Torres dist. 3. tria dicit. Primum est, relationes ab essentia distingui ratione tantum habente fundamentum in re. Secundum est, diuinam essentiam intrinsece claudi in conceptu relationum. Tertium est, in conceptu essentiae non claudi relationes intrinsece. Hanc sententiam sequitur Zum. dist. 2. & 3. & infra q. 29. a. 1. & Suar. lib. 4. c. 5. & 7. Vasq. conuenit in 1. & 3. dicto, dissentit autem in 2. Negat enim conceptum essentiae includi quouis modo in conceptu relationis.

Pes. duplici utitur distinctione. Prior est, essentia diuina vel sumitur pro natura diuina quæ in suo totali conceptu dicit quatuor rationes scilicet entis improducti, substantiae, spiritus & vitae intellectualis; quomodo sumitur communiter à Patribus & Theologis. Vel sumitur pro gradu solo & praecise entis improducti, & à se existentis tanquam abstractum eius, ut sumit S. Th. q. 39. a. 2. ad 3. & alibi. Posterior eius distinctio est, essentia diuina ut abstractum entis improducti secundum rationem dictam, dicit quadruplicem gradum. Primus magis vniuersalis est, non esse ab alio tanquam à causa. Secundus, non esse ab alio, nec tanquam à causa, nec tanquam à principio productiuo. Tertius est esse ad se. Quartus omnibus dictis addit esse à se per modum fundamenti & quasi radicis omnium proprietatum & modorum. Hæc ille. His praemissis dicit quatuor. Primum. Relatio non includit rationem essentiae, prout essentia sumitur pro natura diuina quatuor illis conceptibus constituta. Probatur quia de ratione essentiae ut sic sumpta est conceptus intellectus, quem saltem relatio spirationis passiuæ non includit; alias Spiritus S. generaretur. Secundum. Ratio

A essentiae prout dicit esse à se, & non ab alio tanquam à causa, includitur in conceptu relationum tanquam quid transcendens, & commune naturæ diuinæ, cum omnibus modis & proprietatibus in illa conceptis. Tertium. Essentia diuina, prout dicit rationem non essendi ab alio tanquam à causa, nec tanquam à principio, non includitur in ratione relationis diuinæ prout talis est, sed solum in ratione alicuius relationis considerata ut talis diuina relatio est. Quartum. Essentia diuina, quatenus concipitur ut radix & fundamentum attributorum ac personalitatum, non includitur in relationibus: immò nec in attributis, quæ concipiuntur tanquam perfectiones secundæ naturæ diuinæ, & consequenter ipsam non includunt, & eodem modo se habent relationes ad diuinam essentiam.

Francis. Albertinus, cuius opus nuper ad manus meas peruenit, corollario 1. & 7. principio philosophico puncto 3. & seq. quatuor assertionibus suam sententiam explicat. Prima est. Inter relationes diuinas & essentiam non est actualis distinctio ex natura rei. Secunda: Relationes & essentia distinguuntur ratione ratiocinata. Tertia: Relationes siue collectiue siue diuise sumptæ, non sunt de essentia Dei, id est neque omnes simul neque scorsum singulae: Exempli gratia ut paternitas sit de essentia Dei, & similiter filio, & denique etiam spiratio. Quarta: Relationes distinctim sunt de essentia Dei: ita ut essentia sit vel Pater vel Filius vel Spiritus S. quatenus (inquit) de essentia diuinitatis est, ut modificata ad vnā personam, verbi gratia, ad paternitatem, excludat à se ipsa sic modificata filiationem personaliter: ut autem modificata ad Filium, excludat paternitatem.

Calet. infra q. 39. a. 1. duo dicit. Primum est, relatio seu persona non differt re, sed ratione tantum ab essentia diuina. Secundum est, in Deo est vnica ratio formalis, non purè absoluta nec purè respectiua, sed eminentissimè ac formaliter continens quicquid absolute perfectionis est, & quicquid Trinitas respectiua exigit; Et in præced. q. a. 2. ait, quod perfectio diuini esse, si secundum se diffiniretur, in se concluderet essentiam diuinam, proprietates personales, attributa & reliqua quæ sunt in Deo formaliter. Quibus addi potest tertium ex eodem expositore in articulo præcedente, ubi docet relationes diuinas complete sumptas, & relationes omnes reales ut reales sunt, ponere aliquid in re quæ refertur; quæ etiam videtur esse doctrina Capr. in 1. dist. 33. q. vnica: cuius rationem exponit & à recentiorum calumnia defendit Mol. dist. 5. quam sententiam sequitur Ban. hic quo ad duo priora dicta, & infra q. 40. a. 4. dub. 1. quo ad 3. dictum: Eandem amplectitur Mol. dist. 6. ubi tamen duo dicit, quæ nec prædictæ sententiae, nec sibi, nec eiusdem auctoris doctrinæ videntur consonantia. Primum est: Relatio praecise considerata qua relatio, ut paternitas praecise qua respectus est Patris ad Filium, proprietatesque personalis Patris, idem est re & ratione formali cum essentia diuina: & ob id non solum in sensu idètico, sed etiam in sensu formali hæc sunt veræ, relatio diuina est essentia diuina, & essentia diuina est relatio diuina. Secundum est. Sumptus essentia & relatione eodem modo, essentia non est de intrinseca ratione relationis. Quæ duo dicta examinantur inferius.

Omittimus Aureoli sententiam statuentis solū distinctione rationis ratiocinantis inter essentia & relationes, quam late confutat Capr. in al-

leg. q. & post eum recentiores *super hoc a. cuius etiam falsitas ex dicendis patebit.*

Resolutio. *Distinguitur ea, quae de Deo dicuntur q. 3. a. 3. §. 2.*
Secundo sciendum est, ea quae in Deo sunt & de Deo dicuntur, esse in triplici differentia. Nam quaedam sunt perfectiones simpliciter, ut bonitas & sapientia; quaedam sunt perfectiones in tali genere siue secundum quid, ut natura hominis & leonis; quaedam abstrahunt à perfectione & imperfectione, ut relationes formaliter sumptae. Prima & ultima sunt in Deo & dicuntur de Deo formaliter & proprie: Media verò in Deo virtualiter tantum sunt, & de Deo non nisi metaphoricè prædicantur; quid autem sit perfectio simpliciter & perfectio secundum quid, & quid sit esse in aliquo formaliter & virtualiter explicauimus *supra q. 4. a. 2. cum D. Thoma q. 13. a. 3. & Caietano de ente & essentia c. 6. q. 12.* Quæstio nobis hic est cum aduersarij de prædicatis omnibus formaliter & proprie de Deo dictis, siue sint perfectiones simpliciter, ut attributa, siue abstrahant à perfectione & imperfectione, ut relationes, quae sub attributi vocabulo minimè comprehenduntur. Nā cum ex creaturis Deū non alia ratione cognoscamus, quā perfectiones illas, quae sunt in rebus ab ipso Deo creatis, seclusis imperfectionibus Deo tribuendo; sit ut ea tantum in Deo proprie dicantur attributa, quae formaliter sumpta perfectionem significant absque vlla imperfectione; relationes autem, ut diximus, formaliter sumptae à perfectione præcindunt & imperfectione; Quamobrem diffinire possumus attributum esse diuinam perfectionem simpliciter Deo naturalem illimitatè sumptam; Dico perfectionem, ut excludantur relationes; dico naturalem, ut excludantur creatio, conseruatio, gubernatio, prædestinatio, vocatio, reprobatio & alia similia, quae non necessariò, sed liberè Deo conueniunt: denique dixi illimitatè sumptam, ut excludam peculiare modos vnius attributi, quales sunt distinctae rationes ideales, quae plura attributa nequaquam dicenda sunt, ut diximus *supra q. 12. a. 7. in 1. Contr.* Vbi aduerte ideam dupliciter sumi. Vno modo, ut ratio est & sic pertinet etiam ad speculatiuam cognitionem, quae Deo est naturalis; alio modo, ut exemplar: & sic pertinet ad practicam cognitionem eorum, quae fiunt in tempore, ut ait S. Thom. *supra q. 15. a. 3.* & primo modo tantum est attributum, non autem secundo, ut significat S. Thom. *de veritate q. 3. a. 2. ad 2.* Et ex his apparet defectus Turr. *super hoc a. disp. 1. p. 2.* in attributi definitione, quem sequitur Zum. *disp. 7.*

Attributi diffinitio.
Turr. & Zum. defectus.
Duplex modus essendi rationis formalis.
Tertio considerandum est rationes rerum formales duplicem habere modum essendi. Vnum in proprijs naturis, ut ratio virtutis calefactiuae, & ratio virtutis dissecatiuae in sublaribus, & ratio intellectus ac ratio volutatis in nobis. Aliū aut in re superioris ordinis cui formaliter insunt, ut prædictae duarum virtutum rationes in Sole, & rationes intellectus & voluntatis in Deo; Differunt autem maximè rationes formales sub vno, aut sub altero essendi modo consideratae; Nam prout existunt in proprijs rerum naturis, sunt à parte rei, siue secundum se formaliter distinctae seclusa quavis intellectus operatione: ob eam causam, quia qualibet earum ita se ipsa formaliter est circumscripta, ac proprii ordinis limitatione definita, ut eadem cum altera mi-

nimè sit aut esse possit, nec vnā alteram intrinsecè claudat: Virtus enim elementaris calefactiua est calefaciendi principium, sed non desiccandi, & è contra; & vis in nobis intellectiua est intelligendi principium, sed non volendi, & è contrario: At secundum illum essendi modum, quem habent rationes rerum formales in re altioris ordinis, proprijs omninò carent limitationibus ac distinctiuis; ac proinde vnā eadem est realiter & formaliter cum alia. Nam quemadmodum res quae in inferiori ordine sunt distinctae, in vnā rem superioris ordinis translatae ex illius simplicitate & eminentia realem acquirunt vnitatem: ita rationes earum formales vnā vnā superioris ordinis formalem rationem induunt, abiecta quam in proprijs naturis habebant limitatione, adeò ut vnā sit non solum ipsa, sed altera formaliter: sicut calefactiua & desiccatiua vis in sole, hoc ipso quòd vnā simplicem lucis naturam eleuatur, realem habent vnitatem; Et quoniam lucis solaris ratio vnā est, necesse est etiam vtriusque virtutis rationem formalem vnā esse; siquidem vnius rei vnā est tantum ratio formalis, quam explicat vnica diffinitio: Quo fit ut assignata lucis solaris diffinitione non esset opus peculiare dictarum virtutum diffinitiones inuestigare, ut scitè notat Caietanus in *alleg. 6. c.* Constat autem ex supradictis *q. 4. a. 2.* Deum ex hoc, quod est ipsum esse subsistens, totam in se continere perfectionem essendi, & consequenter rerum omnium perfectiones; nam omnes ad perfectionem essendi pertinent; & eadem ratione quidquid necessariò inest ijs, quae dicunt perfectionem, qualis est incommunicabilitas, & relatio formaliter sumpta, quae ad perfectionem pertinent diuinæ personae, & ipsius esse per essentiam, qui Deus est, ut notat Caietanus *infra q. 29. a. 3.* Et quoniam ipsum esse subsistens quod Deus est maximè vnū est, non rei tantum, sed etiam rationis formalis vnitatem (siquidem vnius rei simplicissimae non nisi vnā potest esse ratio formalis) consequens est, ut rerum omnium perfectiones simpliciter, & alia formaliter de Deo dicta, ita in vnā rem simplicissimam, quae Dei natura est eleuentur, ut illius non realem solum, verum etiam formalem induant vnitatem: adeò ut non tantum sint vnā res in Deo bonitas, veritas, sapientia, relatio & esse: sed sit etiam horum omnium vnā simplicissima ratio formalis: Nec sit alia ratio formalis Deitatis à ratione formali bonitatis, veritatis &c. sed vnā prorsus & eadem; quae vnā diffinitione deitatis explicaretur, si posset afferri; Sicut etiam Deus seipsum, prout in se est cognoscens, vnicum format verbum totius Deitatis adaequatè representatiuum; & hoc est, quod ait Caietanus *infra q. 39. a. 1.* mirum in Deo vnā esse rem, siue potius Deum vnā esse rem, non purè absolutam, nec purè respectiuam, neque mixtam aut compositam, aut resultantem ex re absoluta & respectiua: sed eminentissimè ac formaliter præhabentem realitatem omnem absolutam & respectiuam, possibilem Deo formaliter conuenire; & consequenter etiam vnā Dei rationem formalem, nempe Deitatem, non esse purè absolutam nec purè respectiuam &c. sed eminentissimè ac formaliter continentem rationem omnem formalem omnis absolutae perfectionis, ac rei relatiuae, quae de Deo formaliter dici possit, ob supradictam causam; quia scilicet oportet cuilibet rei simplicissimae ac maximè vni correspondere vnā ad-

Perfectionis vnitatis formalis in Deo

ad aequatam rationem formalem; alioquin res illa non esset per se primò vnum intelligibile à quouis intellectu. Non enim existimandum est rem illam infinitam, quæ Deus est, partem esse subiectiui entis, prout diuiditur in absolutum & respectiuium, & sub horum altero collocari; ita ut Deus ad solum entis respectiui modum, aut absoluti tantum pertineat, sitque Deus nostro modo intelligendi posterior diuisione entis in absolutum & respectiuium; Nam ut ibidem subtiliter aduertit Caiet. res illa diuina quæ Deus est, prior est ente & omnibus modis ac differentiis eius, ipsumque cum omnibus modis, ac differentiis continet supereminenter; ac propterea dicitur super ens, super bonum, & super vnum &c. ut sæpè reperit D. Dionys. *de diuinis nominibus*. Ita verò continet hæc vna simplicissima, & infinita res, quæ Deus est, quidquid est absoluti & quidquid est respectiui, ut omni intellectus operatione præcisa exerceat, quidquid ratio postulat relatiui, ac si relatiua res tantum esset; & exequatur id omne quod rationi congruit absoluti, ac si res absoluta tantum esset. Quomodo vnicæ & simplex anima rationalis, in qua multarum formarum perfectiones continentur, sicut inferiores numeri continentur in maiori, ea omnia excellentius composito scilicet homini confert, quæ singula inferioris ordinis composita à singulis illis formis accipiunt; dat enim homini esse corpus, quod etiam lapidi confert eius forma; dat esse viuens, quod etiam tribuit forma plantæ; denique; constituit hominem in esse sensitui, quod etiam confert anima boui: super hæc tandem constituit hominem rationalem, quo gradu supra ceteras rerum corporearum formas eleuatur; Quamuis exemplum hoc, sicut & quoduis aliud ex rebus creatis assumptum ad tantæ rei cellulitudinem, cuiuslibet creatæ aut creabili menti incomprehensibilem explicandam sit ineptum, longèque dissimile. Vnde etiam S. Th. *in præc. q. a. 2. ad 3.* dixit in ipsa perfectione diuini esse contineri, & verbum intelligibiliter procedens, & principium verbi, sicut & quæcunque ad eius perfectionem pertinent; Ex quibus verbis *ibid.* Caiet. deducebat nullam esse distinctionem formalem actu inter essentiam diuinam, & proprietates personales, & reliqua quæ Deo formaliter insunt, ipsamque diuinam esse perfectionem in sui distinctione (si diffiniri posset) hæc omnia claudere; atque ideo distinctionem omnem absoluti à relatiui in Deo non nisi virtualiter, in intellectu verò secundum rationem esse ponendam.

Distinctionem autem & explicitatur multiplex acceptio diuinae essentiae & relationis, & probatur tam utriusque unitate formalis in eis, quam rationis distinctio.

Quarò aduertendum est dupliciter nos loqui posse de diuina essentia & eius perfectionibus & relationibus, siue de ente increato & de ipso esse per essentiam quod Deus est. Vno modo secundum se prout est à parte rei, quomodo videtur & à seipso & à beatis. Alio modo prout à nobis diuersis conceptionibus apprehenditur & distinctis nostris conceptibus correspondet, & varias quas de eo formamus propositiones verificat. Cum itaque dicimus diuinam essentiam, perfectiones & relationes essentiae comparatas vnum esse realiter ac formaliter, de prædictis loquimur secundum se consideratis; sic enim sunt vna res simplicissima, cuius est vna ratio formalis & vna quidditas; ex quo fit vt vnū sit de intrinseca ratione alterius: nihil enim est magis intrinsecū rei, quam ratio illius formalis; per eam enim quælibet res in esse proprio constituitur, & unitatem habet, & à ceteris differt. Si itaque prædictorum omnium in Deo vna est ratio formalis, consequens

est, ut quæ vnus est ratio, sit etiam alterius, & consequenter vnum intrinsecè & formaliter claudatur in alio. Sed quòd multos fallit est, quòd existimantes se loqui de diuina essentia prout in se est, de ea disserunt, ut cadit sub diuersis conceptionibus nostris: nam contemplantur illam, ut præintelligitur relationibus, & comparant eam relationibus tanquam modis quibusdam intrinsecis, & in ea considerant seorsum esse comunicabile, & esse incommunicabile, & esse tali, vel tali persona incommunicabili; quæ omnia & alia similia pertinent ad considerationem diuinæ essentiae, prout à nobis cognoscitur, & diuersis nostris conceptionibus correspondet; quòd Mol. præsertim accidit, ut ostendimus inferius; & ideo vana est responsio, quam huic adhibet probationi *disp. 6. ad primum suum argumentum*.

Mol. res.

Quintò notandum est diuinam essentiam dupliciter sumi posse. Vno modo prout idem est quòd substantia latè sumpta, quæ est ens per se, siue omne id quod non existit in alio tanquam in subiecto sed habet esse per se; & sic accepta substantia ac proinde etiam essentia distinguitur contra accidens; Et quoniam inter substantiam siue essentiam hoc modo sumptam & accidens nullum est medium, & diuinæ relationes accidentia non sunt sed per se subsistent: idcirco diuina substantia & essentia prædicto modo sumpta relationes etiam comprehendit, ut ante diximus de diuina re, quæ Deus est cum D. Thom. & Caiet. Alio modo potest sumi essentia diuina prout tantum absoluta, quo modo etiam nomen diuinæ substantiae sæpè sumitur; & hoc modo distinguitur non tantum contra accidentia, sed etiam contra relationes ipsas subsistentes siue subsistentias relatiuas, à quibus ratione distinguitur habente fundamentum in re: cum sit vna tantum in diuinis essentia vniuersa continens attributa; quatuor autem sint relationes & tres subsistentiae personales.

Essentia pro substantia latè sumpta.

Essentia pro re tantum absoluta.

Similiter etiam diuina relatio puta paternitas potest dupliciter considerari. Vno modo præcisè quatenus scilicet paternitas est, & ut præcisè dicit respectum Patris ad Filium: & hoc modo solum exprimit relationem non autem essentiam. Alio modo sumi potest relatio non præcisè, sed secundum totam suam integram rationem formalem, quæ conuenit illi non tantum à parte rei, sed etiam prout à nobis concipitur; & hoc modo claudit in se rationem formalem essentiae diuinæ. Nam etiam hoc nomen Pater dupliciter sumi potest in diuinis. Vno modo prout significat personam patris constitutam modo nostro intelligendi ex essentia & relatione, in quo sensu communiter solet à Theologis vsurpari; & hoc modo claudit intrinsecè relationem & essentiam. Si itaque paternitas sumatur ut abstractum huius cōcreti quod est Pater, secundum iam dictam significationem accepti, totum illud significat licet abstractè, quod nomine Patris significatur concretè, nimirum essentiam & relationem; sicut hoc nomen humanitas illud totum significat, quod formaliter importat hoc nomen homo. Alio modo sumi potest hoc nomen Pater, prout cōcretum est à sola relatione paternitatis præcisè sumpta, ut ab essentia distinguitur; & hoc modo sumitur pater formaliter ut pater est, videlicet secundum eam tantum rationem qua relatiue opponitur filio, secundum quam oppositionem ab essentia ratione distinguitur; & sic solam significat relationem, nec essentiam includit in suo cōceptu, ut aperte docet D. Th. *in 1. q. 40. a. 4. ad 1.*

Relatio diuina dupliciter.

Patris nomen dupliciter.

vbi

Zum. impo-
nitur rei
vbi.

vbi vtramque ponit significationem. Ex dictis ap-
paret Zum. disp. 3. male imposuisse Cai. quod fue-
rit varius affirmando esse de essentia diuinitatis, &
postea negando in qu. 39. art. 6. vbi ait propositionem
hanc *essentia est paternitas*, vel *Deus est Pater*
non esse prædicationem per se simpliciter loquē-
do; quia nō est formalis; quod etiam docet S. Th.
de potent. q. 8. a. 2. ad 6. Nam hic & in a. 1. q. 39. loquitur
Cai. de essentia priori modo sumpta: in 4. ve-
rō 6. q. 39. loquitur de eadem cum D. Tho. in po-
steriori sensu accepta.

Ex quo etiam patet vanum esse eiusdem ex-
positoris laborem in tota fere illa 3. disput. quia
prædictam essentia distinctionem considerare
neglexit. Posset & fortè melius dici Cai. hic, & in
d. 4. loqui de essentia diuina secundum se, in illo
verō 6. a. de diuina essentia prout præcisè concipi-
tur.

Essentia di-
uina dupli-
citer aliqui
conueniunt
quidditati-
ne.

Sexto Observandum est, quod iuxta modum no-
strum intelligendi in re fundamentum habente
de diuinis loquendo, dupliciter aliquid quiddi-
tatiue cōuenit essentia diuinæ priori modo sum-
ptæ vel etiam secundum se: Vno modo sub ea ra-
tione qua communicabilis est tribus personis: &
sic ad eius quidditatem pertinent vniuersa attri-
buta, siue sint omnino absoluta siue respectiua ad
creaturas, vt bonitas, veritas, æternitas, sapientia,
potentia, prouidentia, &c. Alio modo conuenit ali-
quid essentia diuinæ quidditatiue, sub ea ratio-
ne qua constituibilis est in esse personali incommu-
nicabili: & ita conueniunt illi relationes ad
intra, proprietates personales, actus notionales,
Trinitas personarum & alia quæcumque ad hoc
mysterium pertinentia; neutra tamen harum
considerationum est integra & totalis acceptio
essentia diuinæ prædicto modo sumptæ: Nam
vt ante diximus, res illa diuina quæ Deus & eius
essentia est, in vna simplicissima sui ratione for-
mali omnia claudit intimè, tam absoluta quam
relatiua, & vtrorumque munus exercet. Quapro-
pter falsa est illa consequentia: Paternitas inclu-
ditur in essentia secundum se quidditatiue; ergo
pater communicans filio totam essentiam, com-
municat etiam illi paternitatem; quoniam pa-
ternitas non includitur in diuina essentia secun-
dum rationem communicabilis, & consequenter
non includitur communicabiliter. Fundamen-
tum habet hæc doctrina in infinitate ac simplici-
tate diuinæ rei, cui naturaliter & necessariò con-
uenit vtraque ratio, scilicet communicabilis &
incommunicabilis, absoluti & relatiui, adeò vt
absolutum exequatur ea, quæ sunt absoluti, ac si
res absoluta tantum esset; & relatiuum ea quæ
sunt relatiui ac si relatiuum tantum esset; sufficit
enim distinctio inter vtrumque virtualis, in
summa rei infinitate fundata; ex qua prouenit, vt
paternitas, ex oppositione relatiua, quam exer-
cet in ordine ad filiationem, realiter ab ea distin-
guatur, non autem ab essentia cui non opponi-
tur, sicut etiam vt dicatur Deus intellectu cog-
noscere aut generare & non voluntate, satis est
eadem distinctione intellectum à voluntate dis-
tingui.

Radix di-
stinctionis
virtualis
& formalis
in Deo.

Postremo sciendum ex vna & eadem radice, ni-
mirum ex summa simplicitate & infinitate diui-
næ rei prouenire distinctionem omnem rationis
virtualem & actuaalem, tam inter absoluta & re-
latiua, quam inter absoluta ad inuicem compara-
ta. Nam ex hoc quod Deus vna res est simplicis-
sima & infinita præhabens in se rerum omnium
perfectiones & entitates, habet vt ei assimilen-
tur non tantum perfectiones simpliciter in pro-

prijs naturis existentes, & quædam entitates re-
latiue, quales sunt paternitas & filio creatura, sed
etiam vt eidem assimilentur conceptus omnes
formales, quibus prædicta representantur; At ex
hoc quod Deus actu terminat vt obiectum di-
uersas conceptiones, plures etiam in Deo rela-
tiones rationis intelligimus, quibus Deus corre-
latiue respicit singulas illas conceptiones vt ob-
iectum; quod est, habere in se distinctionem ra-
tionis formalem actualiter. Et quoniam Deus
secluso omni opere intellectus habet ex eadem
simplicitate & infinitate, vt plures de eo forma-
tos conceptus valeat terminare; idcirco distin-
ctionem rationis dicitur habere virtuale seu
fundamentale, ita vt sit actu Deus ab æterno di-
stinctus virtualiter. Videndus est Cap. in 1. dist. 8.
q. 4. Cai. in d. q. 12. Torres disp. 1. Zum. disp. 7. & 8. &
alij recentiores.

QVAERUNT hic expositores, an distinctio ra-
tionis fiat per solum intellectum humanum, an etiam
per intellectum diuinum? sed hanc difficultatem ali-
bi definiuimus. Videndus est Zum. disp. 2. §. solent
dubitari &c.

PRIMA CONCL. Essentia diuina & attributa, nullam habent inter se distinctionem actualem ex natura rei. Probatur ex Cai. in d. c. 6. Quia diuina essentia & attributa abstracta abstractione præcisi-
sima, sunt formaliter & simpliciter infinita. Ergo sunt idem formaliter ex natura rei. Antecedens patet ex dictis, & est Scoti in 1. dist. 8. q. 3. in resp. ad argumentum principale. Consequenter probatur ex duplici differentia inter infinitum secundum propriam rationem; & infinitum secundum quod ens simpliciter. Prima est, quod infinitum secundum propriam rationem nullis clauditur terminis suæ propriæ latitudinis, quamuis ita sit ad talem entis gradum definitum, vt nō omnem habeat perfectionem essendi; infinitum autem secundum quod ens seu simpliciter, nullos infra totius entis latitudinem patitur limites, sed perfectionem omnem includit essendi. Ex hac differentia sequitur alia, nimirum, vt prior infinitas addita ratione formali limitationem eius non tollat, vt patet in quantitate infinita quæ semper est ad genus quantitatis determinata: & similiter albedo intrinsecè infinita esset ad speciem albedinis limitata. Posterior autem infinitas rei cuiuspiam addita omnes abigit limites, quibus potest aliqua res, siue perfectio cum sua ratione formali determinari, & à qualibet alia perfectione distingui, & consequenter nullam distinctionem formalem admittit ex natura rei: cuius ratio est: quoniam hæc posterior infinitas attenditur penes ea, ad quæ totius entis latitudo se extendit: prior autem penes ea, quæ infra rei illius, cuius est infinitas, latitudinem sunt considerantur.

Huic argumento respondet Rada & negat consequentiam; quoniam (inquit) de ratione infiniti formaliter extra genus non est, quod includat in sui ratione formali omnem perfectionem simpliciter, sed quod illam includat per identitatem realem perfectissimam. Sed huius responsionis confutatio patet ex supra dictis. Nam vnus rei infinite simplicissimæ vna debet esse ratio formalis simplicissima; alioquin res illa non esset per se primo vnum intelligibile &c.

Qui plures huius conclusionis probationes videre desiderat, legat Turrian. disp. 1. Bann. dub. 3. Zum. disp. 7. Molin. disp. 2. Suar. libr. 1. de essentia Dei cap. 10. & 11. & disp. 30. Meth. sect. 5. & 6.

SECVN-

SECUNDA CONCL. *Essentia & diuina attributa, praecisa omni operatione intellectus distinctionem habet inter se rationis virtualem, per actionem autem intellectus formalem.* Hæc conclusio patet ex dictis: cuius ampliores probationes lege apud Cap. in dicta dist. & Caiet. in allegato cap. 6. Turrianum disp. 2. Molin. disp. 3. & alios locis paulò ante notatis.

TERTIA CONCL. *Inter essentiam diuinam & relationes nulla est actualis distinctio ex natura rei.* Hanc conclusionem probant ea omnia argumenta, quibus probari solet prima conclusio. Eandem late probant recentiores super hoc a. Torres disp. 3. p. 2. Zum. disp. 2. & 3. Val. inf. q. 39. a. 1. probat eam optimis argumentis, & post eum Valq. disp. 120. c. 4. & Suar. lib. 4. de Trinit. cap. 4. & 5. Denique sequitur euidenter hæc conclusio ex antecedentis.

QUARTA CONCL. *Inter essentiam & relationes diuinas secundum se est distinctio rationis virtualiter seu fundamentaliter.* Hæc conclusio probari potest eisdem argumentis, quibus probatur secunda. Optima tamen probatio sic potest ex dictis formari. Vbi est vna res simplicissima quæ sit formaliter absoluta & formaliter relatiua, ibi est virtualis seu fundamentalis distinctio essentia & relationis: At in Deo est vna res simplicissima quæ est formaliter absoluta, & formaliter relatiua, ergo. Minor patet ex dictis. Maior probatur. In omni habente in se vnde causare, terminare & verificare possit tanquam obiectum distinctas rationes seu conceptiones formales essentia & relationis, est distinctio rationis virtualis, seu fundamentalis: sed res vna simplicissima, quæ sit formaliter absoluta & formaliter relatiua, est habens in se vnde causare, terminare, & verificare possit &c. Ergo. Alias probationes lege si placet apud Cai. infra q. 39. a. 1. Ban. hic dub. 3. Zum. disp. 10. Mol. disp. 5. & Suar. de Trinit. lib. 4. c. 4.

QUINTA CONCL. *Essentia & relatio vt terminant actus nostri intellectus distinguuntur actualiter ratione rationata.* Probatur hæc conclusio eodem medio quo præcedens, addendo tantum hoc quod est actu terminare diuersas conceptiones, sic. Vbi est vna res simplicissima, quæ sit formaliter absoluta & formaliter relatiua, terminans actu distinctas conceptiones relatiui & absoluti, ibi est distinctio rationis actualis, &c.

SEXTA CONCL. *Inter essentiam & relationes maior est distinctio virtualis, quam inter essentiam & attributa.* Probatur. Vbi est maius fundamentum distinctionis rationis actualis, ibi est maior distinctio virtualis; at inter essentiam & relationes est maius fundamentum distinctionis rationis actualis, quam inter essentiam & attributa; ergo. Maior patet. Minor probatur primo; quia fundamentum distinctionis relationum ab essentia est realis oppositio & distinctio relationum inter se, quæ non conuenit essentia; quæ relationum distinctio & oppositio est in ipso Deo, sicut & ipsæ relationes in Deo sunt: At distinctio attributorum inter se & ab essentia, vel non habet fundamentum alicuius distinctionis realis in ipso Deo, vt bonitas, potestas, actio, immutabilitas, eternitas & immensitas, sed in creatura tantum, cuius omnes perfectiones in Deo continentur eminenter: vel si habent fundamentum alicuius realis distinctionis in Deo, non habent illud in seipsis, sicut habent relationes quæ realiter inter se distinguuntur, sed in terminis, vt intellectus & voluntas, quæ ratione inter se distinguuntur: quæ rationis distinctio, fundamentum ali-

A quod habet in terminis vtriusque potentia, qui sunt verbum & Spiritus S. inter quos est realis relatiua distinctio. Secundo quia essentia secundum rem est communicabilis; relatio verò personalis est incommunicabilis; relatio concretè sumpta, puta filius producit, non autem essentia. Nihil autem est quod vni attributo conueniat secundum rem, quod alteri etiam & essentia realiter non conueniat, etsi de ea formaliter non dicatur; & in hoc sensu videtur loquutus fuisse Ferr. nec approbasse Scoticam illam distinctionem actualem ex natura rei, contra communem omnium Thomistarum sententiam: Et quamuis maior sit distinctio virtualis relationum ab essentia, quam attributorum inter se, & ab essentia: in nullo tamen minuitur perfecta & vt a-
B iunt omnimoda identitas relationum cum essentia; consistit enim identitatis perfectio in negatione omnis actualis distinctionis à parte rei, nec postulat negationem omnis distinctionis rationis actualis, aut virtualis, simpliciter aut secundum aliquem gradum; nulla siquidem virtualis distinctio repugnat summæ simplicitati & vnitati reali & formali secundum se relationum diuinarum cum essentia.

SEPTIMA CONCL. *Si loquamur de essentia diuina, & relationibus secundum se, essentia est de intrinseca ratione relationum, & e contra.* Probatur ex dictis. Vna est ratio formalis essentia & relationis; Ergo vna est de ratione alterius intrinseca. Probatur sequela; quia non est intelligibile, duo aliqua vnus esse rationis formalis simplicissima, & vnum non claudi intrinsece in ratione alterius; nam vnum in ratione alterius clauditur intrinsece per propriam rationem formalem; sicut animal in ratione hominis; igitur vbi est summa rationis formalis aliquorum vnitatis ibi est inclusio summa & maximè intrinseca vnus in altero.

Resp. Mol. nullam esse conseq. quoniam essentia & relatio, virtute continet distinctionem formalem. Vnde ad probationem negat antecedens, quando illa duo virtute continent distinctionem formalem. Sed hæc responsio diuertit à ratione formali secundum se, ad eandem vt à nobis concipitur duplici conceptu habente fundamentum in re: conclusio verò & eius probatio loquitur de ratione formali & intrinseca ratione relationis & essentia secundum se; & eodem defectu laborant reliquæ responsiones, & totus discursus eiusdem expositoris in supradicta disput. 6. Eandem probat Bannes dubio 3. in resp. ad 6. argum.

OCTAUA CONCLVS. *Relationes, tam diuinae quam collectivæ sumptæ, includuntur intrinsece in ratione formali Dei & diuinae essentia secundum se.* Probatur primo; quia vna est ratio formalis Deitatis simplicissima, continens rationem omnem formalem absoluti & relatiui Deo conuenientis, ergo. Secundo: Deitati secundum se naturaliter & necessario, ac per se in primo modo conuenit subsistere in singulis, & omnibus tribus suppositis relatiuis relatiue distinctis; ergo de ratione formali & quidditate Deitatis est subsistere in omnibus, & singulis tribus illis suppositis; ergo relationes tam collectivæ quàm diuinae clauduntur intrinsece in ratione formali deitatis siue diuinæ essentia secundum se. Antecedens quoad priores duas particulas ab omnibus est confessum; nec potest salua fide negari; Quo ad vltimam verò, nimirum per se in primo modo probatur; Quia personæ diuinæ omnes & singula, quæ sunt relationes subsistentes, sunt id quod

Mol. resp.

Confutatio.

quod est perfectissimum in natura diuina, vt ait S. Thomas q. seq. ar. 3. quod verò perfectissimum est, ad rationem formalem Deitatis & eius quidditatem secundum se maximè pertinet, & consequenter in primo modo; alioquin Deitas non esset intrinsicè & essentialiter ac formaliter seipsa perfectissima, sed indigeret aliquo extra eius quidditatem existente ad supremum sui complementum & vltimam sui perfectionem: sicut natura creata puta humanitas, eget personalitate realiter ab ea distincta, vt sit actu subsistens, & absolute perfecta. Et ex his patet etiam tam prima, quam secunda consequentia.

» **NONA CONCLVS.** *Relationes disunctim sumptæ vt sic, non sunt de essentia Deitatis.* Hæc conclusio necessario sequitur ex præcedente & eius probationibus; Nam si omnes collectivè sunt de essentia Deitatis; ergo non disunctim; quia scilicet vna excludat aliam, vel essentia modificata per vnam excludat aliam: nam essentia non potest esse perfecta, nisi sit tribus relationibus modificata. Secundo probatur; quia æquè necessariò per se & formaliter Deitas secundum se est paternitas, sicut filiatio & spiratio, & contra; quamvis ex his relationibus remota destruitur integra ratio formalis Deitatis, de cuius ratione est Trinitas personarum. Denique magis patebit veritas tam huius, quam præcedentis conclusionis ex solutione argumentorum, quibus prædictus auctor tamquam demonstrationibus innititur in statuendis prædictis duabus assertionibus.

» **DECIMA CONCL.** *Sumendo essentiam iuxta priorem sensum superius explicatum in quinto notabili, & relationem secundum suam integram & completam rationem, mutuo sese formaliter includunt.* Hæc patet ex dictis; sicut enim relatio creata in integra sui ratione includit ad & in, vt suo loco probabitur; ita relatio diuina in sui completa ratione claudit ad & essentiam siue substantiam diuinam, quæ ibi est loco in, vt ante diximus.

» **VNDECIMA CONCLVS.** *Sumendo essentiam præcisè, & relationem præcisè prout dicit ad, etiam reale, essentia non est de intrinseca ratione relationis, puta paternitatis.* Hæc conclusio est secundum mentem Cai. in hoc a. ad 3. vbi ait relationem formaliter consideratam, secundum propriam rationem nõ dicere perfectionem nec imperfectionem: Constat autem essentiam secundum propriam rationem formalem dicere perfectionem. Et infra q. 40. a. 4. docet relationem habere ab essentia radicaliter vt sit res realis, sed tamen per seipsam formaliter esse rem realem: quod non esset verum, si relatio formaliter & præcisè sumpta includeret intrinsicè rationem formalem essentiae; nam per eam realis esset formaliter. Et ibidem addit conuenire relationi esse constitutum hypostasis, non ratione alicuius absoluti formaliter, sed ratione sui, quatenus scilicet ab absoluto distinguitur; igitur vt sic non includit absolutum intrinsicè. Hanc conclusionem probat Molina pluribus argumentis disput. 6. conclus. 4. contra Turrianum.

» **VLTIMA CONCLVS.** *Relationes diuinae præcisè sumptæ non sunt de intrinseca ratione essentiae præcisè sumptæ.* Probatur ex D. Thom. de potentia Dei, q. 8. a. 2. ad 6. dicente non esse prædicationem per se cum relatio prædicatur de essentia: quod dictum explicans Caietanus infra quest. 39. art. 6. ait intelligendum esse de prædicatione formali, non de identica. Ergo essentia vt sic, non includit relationem vt sic. Idem

affirmat S. D. infra quest. 33. a. 13. ad 1. vbi sic loquitur: *Communia absolute dicta secundum ordinem intellectus nostri sunt priora, quam propria; quia includuntur in intellectu propriorum, sed non e converso: in intellectu enim personæ Patris intelligitur Deus, sed non conuertitur; vbi aduerte ibidem sumi propria non præcisè, sed secundum suas rationes completas, vt patet in exemplo de persona Patris. Eandem conclusionem probat Zumellus disp. 3. concl. 4. Molina disput. 6. conclus. 3. & Suarez in dicto lib. 4. c. 5.*

CONTRA primam concl. sunt 16. argum. Sco-
ristarum, quæ refert & soluit Capreolus in primo
dist. 8. q. 4. quorum vim exprimit Cai. octo argu-
mentis ab eo solutis in d. 6. cap. ex quibus quatuor
refert Rada & eorum responsiones impugnati.
Primum argum. est. Sapientia & bonitas, absolute
distinguntur formaliter ex natura rei, ergo sapientia
indefinita, & bonitas indefinita, distinguntur
formaliter ex natura rei. Antecedens patet.
Consequentia probatur; quia infinitas non variat
rationem formalem eius, cui additur, vt patet
inductiuè. Respondet Cai. duplicem esse rei alicuius
indefinitatem: vnam secundum propriam rationem,
quæ est infinitas in tali genere & secundum quid:
aliam secundum quod ens siue simpliciter. Prior
indefinitas non variat rationem formalem: posterior
autem variat cum eam illimitet & eleuet, vt sit
omnis perfectio: porro diuinae perfectiones singulae
indefinitæ sunt simpliciter. Itaque si antecedens loquitur
de indefinitate priori, verum est, sed falsa est consequentia;
quia bonitas & sapientia Dei sunt indefinitæ simpliciter;
quod si in antecedente posterior significetur
indefinitas, falsum est ob iam dictam causam.

Sed responsionem hanc sic arguit Rada. Primò; quia
Caiet. non probat indefinitatem secundo modo dictam
esse rationem identificandi rem cuius est, omni perfectioni
sibi composibili, non solum realiter, sed etiam formaliter,
in quo consistit tota huius questionis difficultas. Secundo: Si
sapientia indefinita esset formaliter bonitas indefinita
ex natura rei, sequeretur quod sicut Deus est formaliter
sapiens ex natura rei sapientia, similiter esset formaliter
sapiens bonitate & misericordia, quod rationi contrariari videtur.
Et confirmatur argumentum; quia ita manent in Deo
proprie rationes formales sapientiae & bonitatis ac si finitæ
essent. Ergo ita benè distinguuntur formaliter bonitas
indefinita, sicut bonitas absolute, & sapientia absolute.
Antecedens probatur; quia ratio formalis alicuius perfectionis
manet semper in quocunque gradu perfectionis intelligatur;
sapientia enim indefinita ita retinet rationem sapientiae,
sicut sapientia finita. Respon. Cai. Sol. optimè probasse
quod negat Rada, ex hoc quod vni rei indefinitæ ac simplicissimæ debetur vna
ratio formalis simplicissima; alioquin non esset per se
primò vnum intelligibile vnico verbo expressū. Ad secundū dico,
quod à parte rei loquendo, secluso modo nostro intelligendi,
Deus vna ratione formali est bonus, intelligens, sapiens, volens,
iustus &c. & consequenter ratione formali bonitatis,
voluntatis & iustitiæ & misericordiæ, quæ vna est & indefinita
simpliciter, Deus est formaliter sapiens; sed deceptio contingit,
quia cum dico, Deus est sapiens bonitate, communiter intelligitur
nomen sapientis & bonitatis, prout à nobis concipiuntur
vt rationes distinctæ ob limitationem & modum imperfectum
intelligendi nostri intellectus. Ad confirmationem negatur
antecedens. Ad probationem negatur antecede-

Argum. ex
solutionibus
Obi. 1. cont.
1. concl.

Sol.

Rada repli-
ca.

Confirm.

Sol.

Ad confirm.

tece-

tecedens de ratione formali vniuoce su npta; Nam perfectio, puta sapientia infinita simpliciter non est eadem vniuoce, sed analogice tantum cum sapientia finita, & ab ea differt per dictam illimitationem & identitatem formalem, cum omni alia perfectione simpliciter eiusdem rei.

Obi. 2. Secundum in ordine apud Radam est: Bonum & verum in Deo non distinguuntur ex natura rei, ergo sunt formaliter synonyma. Consequens est contra te: Consequens autem probatur; quia bonitas & veritas non significant nisi ipsas perfectiones in re nullo modo distinctas in ea. **Respon. Cai.** nullam esse consequentiam synonymeas, cum sit passio nominum, non attenditur penes identitatem rationis formalis rei secundum se, sed penes identitatem conceptus formalis seu mentalis; nam voces sunt existentium in anima passionum notæ; sunt autem bonitatis & veritatis diuersæ conceptiones in nobis, & ideo non sunt synonyma; quamuis sit eadem res & ratio formalis à parte rei significata.

Replica Radae. Sed contra resp. hanc argumen. Rada. Primò: quia nomina principaliter significant res iuxta Aristotelem in 1. Elenchorum dicentem nos pro rebus uti nominibus; quia res ad disputandum ferre non possumus. Secundò: Ratio quam significat nomen est diffinitio, ut dicitur 4. Meth. Sed diffinitio indicat veram essentiam rei; ergo illa per nomen principaliter significatur. Ergo synonymeas principaliter attendi debet penes res, quas nomina significant. Tertiò: quia saltem veritas & bonitas apud diuinum intellectum erunt synonyma; quia in eo non est pluralitas conceptuum. **Resp.** Ad primum negatur assumptum: dictum autem Aristotelis nihil aliud significat nisi res per voces significari, quod non negamus, sed dicimus voces primò & immediate significare conceptus, mediata autem & quali secundario res ut ostendimus supra qu. 13. art. 1. Contra. unica. Ad secundum dico rei diffinitionem esse essentiam ut à nobis conceptam: nam diffinitio non inest rei secundum se, sed prout à nobis perfecte cognoscitur. Ad tertium negatur sequela; quia apud Deum, seipsum & suas perfectiones, prout in seipsis sunt cognoscentem, nulla est nomen pluralitas, sicut nec conceptuum.

Obi. 3. Tertium. Deus intelligit essentiam suam ut veram, vult autem ut bonam; Ergo veritas & bonitas distinguuntur ante omnem actum intellectus; Probatur consequentia; quia distinctio obiectorum præuenit distinctionem actuum, sicut causa effectum.

Sol. **Resp. Cai.** falsam esse consequentiam, sufficit enim (inquit) ut obiecta intellectus & voluntatis prædistinguantur fundamentaliter: nec est opus distinctione actuali pro tunc, sicut nec intellectus & voluntas Dei pro tunc distinguuntur, nisi fundamentaliter distinctione rationis.

Replica. Sed aduersus resp. hanc insurgit Rada. Primò: quia non est actualis distinctio actuum sine actuali distinctione obiectorum. Secundò: quia actus quo videt Deus suam essentiam ut veram, & actus quo vult eam ut bonam, terminatur ad rem existentem à parte rei: vel igitur terminatur ad veritatem & bonitatem sub vna ratione formalis à parte rei: vel sub diuersis. Si primum: ergo actus volendi & intelligendi in Deo non distinguuntur ex parte obiecti ex natura rei, quod est absurdum: & per consequens non est dicendum; quod tendat intellectus illa in veritatem & non in bonitatem. Si secundum: ergo meam fateris sententiam. **Resp.** Ad primum negatur assumptum; sufficit enim distinctio virtualis obiectorum.

Naz. in 1. part. D. Th. tom. 2.

A Ad secundum admitto primum: Ad argumentum in contrariū respondeo eo toto admissio nullum sequi inconueniens contra nos & veritatem; nam neque actus intelligendi & volendi in Deo, distinguuntur secundum se ex parte obiecti ex natura rei, neque intellectus secundum se tendit in bonitatem ut formaliter distinctam à veritate, neque volitio in bonitatem ut formaliter distinctam à veritate; sed hæc distinctio fit per actum intellectus nostri diuina suo modo cognoscētis.

Quantum: Illa quæ formaliter distincta intelliguntur intellectu intuitiuo, habent distinctionem ut existentem: sed perfectiones diuine intelliguntur formaliter distinctæ ab ipso Deo intellectu intuitiuo; Ergo habent distinctionem ut existentem in eis: talis non potest esse distinctio rationis: oporteret enim intellectum diuinum sua intuitione causare aliquam relationem rationis in sua essentia ut existentem, quod est absurdum; igitur talis distinctio est ex natura rei. Maior patet ex differentia inter intellectum intuitiuum & abstractiuum. Minor verò est clara de se. **Resp. Caiet.** & negat minorem; Nam licet Deus intueatur perfectiones suas ab æterno distincte, non tamen ab æterno distinctas actualiter; quamquam asserere distinctionem rationis actualiter causari per actum intellectus diuini non sit alienum à Philosophia.

Sed responsionem hanc impugnatur Rada. Primò: Nam vel Deus videt perfectiones suas distincte ex parte obiecti, sic ut obiectum ipsum distincte concipiat, & tunc vel concipit ea ut omnino vnum formaliter à parte rei: vel ut distincta obiecta formalia; Si hoc secundum; ergo distinguuntur formaliter: si primum; ergo non videt essentia pluribus perfectionibus simpliciter ornatam. Et præterea non videt intellectum & voluntatem ut principia diuersarum emanationum; quia videt ea ut omnino indistincta. Et præterea absurdum est intellectum intuitiuum causare entia in rebus quas intuetur; nam tunc essentia rationis esset in rebus. **Resp.** Deum intueri has perfectiones distincte. i. non confuse ex parte obiecti, & eas concipere ut vnum actu formaliter & plura virtualiter; & sic videt essentiam suam ut seipsa ornatissimam formaliter, pluribus autem perfectionibus virtualiter: & videt intellectum & voluntatem ut vnum formaliter, sed ut plura virtualiter; & consequenter etiam, ut principia duarum emanationum actualiter distinctarum. Diximus enim in precedente q. distinctionem emanationum non esse ex distinctione principiorum actuali, sed ex rationibus principiorum virtualiter inter se distinctis. Ad impugnationem entis rationis ab intellectu diuino causati, nego sequelam; Nam cum intelligit Deus intellectum suum & voluntatem per comparisonem ad nostrum intellectum & voluntatem, causat distinctionem rationis inter suum intellectum & voluntatem, quæ non est in obiectis siue obiecto, sed in solo intellectu obiectiuo.

Præterea argumentatur idem auctor aduersus eandem conclusionem. Distinctio quæ est inter intellectum & voluntatem, præcedit omnem actum collatiuum intellectus. Ergo illa non est distinctio rationis. Ergo ex natura rei est formalis. Probatur antecedens; quia ante omnem actum collatiuum intellectus est principium intellectus, & non voluntas, & voluntas est principium volitionis, & non intellectus. **Resp.** falsum esse antecedens. Ad probationem nego consequentiam; sufficit enim distinctio virtualis: sicut etiam intellectus & volitio absolute sumpta, virtualiter.

G

tua-

ualiter tantum distinguuntur: De emanationibus autem iam diximus ad eas etiam sufficere virtutem principiorum distinctionem.

Alia eiusdem auctoris argumenta ex dictis facile diluuntur, nec probant nisi virtutem distinctionem attributorum & rationis actualis, prout cadunt in conceptionem nostram: & iam antea fuerant à Capr. Cai. & alijs multipliciter confutata.

Contra eandem concl. sunt argum. quæ proferunt & soluunt recentiores ferè omnes sancti Doctoris interpretes, ad quos lectorem remittimus.

CONTRA secundam concl. sunt multa argum. Aur. & Arim. relata & soluta à Capr. in dicta diff. 8. q. 4.

Obi. cont. 3.
concl.

CONTRA tertiam concl. militat eadem argumenta, quibus impugnatur prima. Sed præterea contra eam profert Rada vetera Scoti & sequacium argumenta iam soluta à Capreolo & Caiet.

Primum est. Aug. 7. de Trinit. c. 3. ait: Non eo Pater, quo Deus, nec eo Deus, quo Pater: ex quo dicto sic arguit. Deus secluso omni actu intellectus, non est Deus paternitate, sed deitate: nec Pater deitate, sed paternitate: Ergo inter paternitatem & deitatem est non identitas ex natura rei; Pater consequentia; quia si ex natura rei essent omnino idem ante operationem intellectus, Pater esset deitate Pater, & paternitate Deus, quod est contra Aug.

Resp. Cai. infra q. 39. a. 1. ad simile argumentum nos balbutiendo ut possumus excelsa Dei resonare, atque idem Aug. & Doctores, de essentia & relatione, ut de distinctis formaliter loqui: cum tamen nulla sit earum distinctio actualis à parte rei, sed virtualis tantum, quæ medio nostri intellectus actu fit distinctio rationis actualis. Unde ad argumentum, si sermo sit de ratione formali à parte rei: eadem ratione formali indissolubili Deus secluso omni opere intellectus est Pater & est Deus; nec tamen sequitur: ergo est Deus paternitate ut sic, & Pater deitate ut hic; quia fit transitus à ratione formali secundum se, siue prout est à parte rei, ad eandem prout diuersis conceptionibus à nobis cognoscitur. Sed tamen verum est, Deum esse Deum ea ratione formali, quæ non tantum est deitas, sed etiam paternitas: & eadem ratione formali Patrem esse Patrem.

Alia eiusdem auctoris argumenta ex antiqua Scotistarum officina deprompta, nihil aliud probant, quam virtutem seu fundamentalem relationis distinctionem ab essentia, ut notant etiam Capr. Cai. & alij.

CONTRA quartam & quintam conclusiones militat eadem argumenta, quæ notauimus contra secundam.

Obi. Rada
cont. 7. cōc.

CONTRA septimam arg. Rada primo. Esse Patrem non est de essentia & conceptu formali Dei. Ergo nec paternitas est de conceptu formali essentia. Conseq. tenet; quia quicquid est de conceptu formali Dei, est de conceptu formali essentia: & e converso. Antecedens probatur: quia si de conceptu formali Dei esset, quod sit Pater: sequeretur quod Filius esset Pater: Consequens est plusquam falsum; ergo & illud, ex quo sequitur: Sequela probatur. Nam quicquid est de ratione intrinseca alicuius communis, est de essentia cuiuscunque suppositi & singularis sub eo contenti. Ergo si de essentia Dei formali & essentiali est esse Patrem, similiter erit de ratione essentiali Filij sub eo contenti. Antecedens & consequentia patent ex illa regula antepredicamentali;

cum quidpiam de quopiam prædicatur, ea quæ de prædicato dicuntur per se, dicuntur etiam de subiecto. Si igitur Pater prædicatur quidditati & essentialiter de Deo, similiter prædicatur de Filio, de quo Deus prædicatur. Secundo, si paternitas includitur essentialiter in diuina essentia, & diuina essentia includitur formaliter in conceptu formali filiationis. Ergo & paternitas includitur in conceptu formali filiationis; Patet consequentia; quia in eius conceptu includitur diuina essentia: Ergo includitur quicquid est formaliter diuina essentia: sed Pater est talis; ergo. His argumentis vtitur etiam Zum. diff. 3. & Suar. lib. 4. c. 3.

Ad primum responderetur falsum esse antec. Ad probationem negatur conseq. Ad eius probationem dico antecedens non esse verum in prædicatis relatiuis, sed tantum in absolutis: in quo sensu etiam intelligenda est regula Arist. Nec tamen ex hoc deficit regula Arist. ut obijcit Rada, sed legitimus eius sensus exponitur præsertim in materia diuinorum, ubi etiam communitas est singularis vnus scilicet essentia numero tribus suppositis identificata. Secundo dico regulam illam, Quicquid dicitur de prædicato, dicitur etiam de subiecto prædicati, habere hunc sensum. Quicquid dicitur de prædicato secundum eam rationem, qua vnum est cum subiecto: dicitur etiam de subiecto ipso; sic igitur esse patrem est de essentia formali Dei, & consequenter etiam est de essentia & ratione formali Filij secundum eam rationem, qua Filius & Pater vnum sunt in essentia, non autem absolute. Tertiò dico regulam illam veram esse, quando formatur propositio cum signo vniuersali omnis, vel nullus, quomodo formari non potest in presenti; falsa est enim hæc propositio: omne quod est Deus vel essentia, est Pater, nam Filius & Spiritus sanctus est secundum rem Deus & essentia: & tamen neuter eorum est Pater. Ad secundum negatur conseq. Ad probationem dico primò fieri transitum ab absoluto ad relatiuum; nam dictio quicquid significat absolutum, Pater autem significat relatiuum. Secundo respondeo veram esse consequentiam & consequens de eo quod includitur in diuina essentia secundum rationem communicabilis, non autem de eo quod in illa clauditur secundum rationem constitutibilis in esse personali incommunicabili, ut hic scitè Bannes aduertit.

Contra eandem concl. argum. Zum. Primò D. Zumeus Thom. hic ait in nomine essentia non importari respectum, sed solum in relatione; Ergo. Præterea SS. Patres Concilia communiter distinguunt essentialia à personalibus: absoluta verò dicuntur essentialia, & relatiua personalia; igitur aperte significant relationes non esse essentielles diuinitati; alias non distinguerentur à prædicatis essentialibus. Et D. Th. pluribus in locis idè significat. Eodè argumento vtitur Suar. Resp. D. Solus Th. Patres & Concilia loqui de diuina essentia, non prout in se est, sed ut præcisè concipitur à nobis secundum rationem absolutam.

Secundo: Si Paternitas & cæteræ relationes essentia in intellectu & ratione diuinæ essentia intrinsece & formaliter: diuina essentia non esset res absoluta sed relatiua; quod omnium Doctorum & Sanctorum sententia aduersatur. Conseq. fati liquet; nam id quod in intrinseca sua ratione formaliter continet relationem, relatiuum esse debet. Resp. nullam esse consequentiam loquendo de diuina essentia secundum se & prout est à parte rei; sed sequitur illam vtrumque in

vna

vna simplicissima sui ratione completi, nempe relatiuum & absolutum, vt ante diximus.

Plura alii proferunt idem expolitor argumenta, quæ ex iactis fundamentis & responsionibus facile diluuntur: probant enim tantum relationes & personas non includi in essentia præcisè sumpta: vel non includi secundum rationem communicabilis: vel denique personas ipsas & relationes communicari secundum vnitatem essentia, quam in suis conceptibus completè sumptis includunt, & eadem ratione vnam esse in alia.

Suarez Obic. cont. eandem. Solus.

Contra eandem conclus. argum. *Suar. Primò.* Essentia tota est communis; ergo tota est absoluta; ergo non includit essentialiter relationes. *Resp.* Essentiam præcisè sumptam aut acceptam secundum rationem communicabilis totam esse communem, non autem secundum se siue secundum integram & completam suam rationem formalem; nam in ea clauditur essentia cum proprietatibus personarum.

Obic. 2.

Secundò: Pater communicat Filio totam substantiam & essentiam suam, vt diffinitur in capitulo Damianus, & non communicat paternitatem; Ergo paternitas non intrat rationem essentia. *Resp.* Patrem communicare totam essentiam præcisè sumptam, siue totam essentiam, secundum eam rationem qua communicabilis est, non autem secundum integram eius rationem completentem omne relatiuum & absolutum.

Sol.

Obic. 3.

Tertiò: Pater prius origine quam generet Filium est completè & essentialiter Deus; Ergo per generationem Filij non producit aliquid quòd sit essentialis Deo; producit autem persona Filij, & nostro modo concipiendi comproducit eius relatio; Ergo illa non est essentialis Deo. *Resp.* antecedens verum esse fumendo Deum essentialiter tantum siue præcisè quo ad essentiam, non autem fumendo Deum prout in se est & vt res quadam est eminentissima, continens quiddam est absoluti & quiddam est respectui &c. prout explicauimus in tertio notabili: sic enim Deus necessario est tota Trinitas; quod nec Patri in illo priori aut post, nec vlli alia personæ conuenit. Et per hoc patet exempla eiusdem authoris petita, ex cōceptu animalis ad eius differentias diuisas comparati, & de humanitate respectu propriæ personalitatis, non esse similia, nisi fumendo Deum quo ad essentialia tantum, vel essentiam diuinam præcisè; quo modo non accipitur in nostra conclusione. Ex eisdem fundamentis ac responsionibus satisfit argumentis Vasq. in 4. c.

Cont. eandem Obic. Vasq. 1.

Contra eandem concl. quatenus affirmat essentiam esse de intrinseca ratione relationum, argumentatur Vasq. c. 2. *Primò:* Essentia diuina non potest comparari cum relatione, sicut ratio entis cum ratione particulari; quia ratio entis non est vna communis omnibus entibus particularibus: atqui essentia diuina verè est vna tota in multis; Ergo potest præscindi conceptus relationis ab essentia: Consequentia probatur; quia omnis conceptus includens alium conceptum communem est resolvable in duos, qui ad inuicem non se includant. *Respondetur* primò argumentum non procedere contra conclusionem, quæ loquitur de diuina essentia & relatione secundum se non vt à nobis concipitur. *Secundò* negatur assumptum. Ad cuius probationem dico rationem entis esse vnam & communem proportionaliter, & necessariò inclusam in conce-

Sol.

ptibus singulorum generum & specierum, & eos claudere in suo conceptu: & eodem modo diuina essentia, licet summam habeat vnitatem, intrinsecè clauditur in rationibus relationum secundum suam rationem formalem, à parte rei loquendo, & è contra; Vnde falsa est consequentia: Ad probationem dico illam concludere de essentia diuina, vt à nobis concipitur, non autem secundum se.

Secundò: Paternitas & quæuis relatio concipitur à nobis vt aliquid adueniens Deitati. Ergo non intelligitur vt includens eam formaliter in suo conceptu.

Respondetur hoc argumento probari nostram vndecimam conclusionem: procedit enim de relatione & essentia non secundum se, sed prout à nobis concipitur præcisè: vel etià prout relatio concipitur secundum suam totalem & integram rationem sic enim non includit essentiam explicitè, sed tantum implicitè & confusè; Nam sicut paternitas creata in suo completo conceptu explicitè non includit in, sed tantum implicitè: ita paternitas diuina non includit essentiam explicitè, quæ ibi est loco in, sed tantum implicitè.

Tertiò: Si essentia includeretur formaliter in cōceptu relationis, hec esset vera propositio formaliter, paternitas est essentia seu diuinitas; ergo Deus paternitate intelligit; Ergo paternitate est sapiens. Probatur hæc consequentia; quia Pater eo sapiens quo intelligit. *Respondetur* nullam esse consequ. loquendo ad sensum conclusionis de diuina essentia & relatione secundum se; Nam licet sit eadem ratio formalis essentia & relationis: est tamen plures virtualiter; propositio verò distinguit illam vnam rationem formalem in duas; sicut etiam per modum duarum concipitur à nobis, & vnam de altera prædicat; non potest autem prædicatio vnius de altera esse per se formalis, vt ait S. Thom. de pot. q. 8. a. 2. ad 6. propter rationem tactam in argumento; quia Deus paternitate intelligeret & paternitate esset sapiens. Radix autem responsionis est; quia, vt ante diximus, paternitas non identificatur essentia, prout essentia habet rationem communicabilis, quæ est ratio omnium absolutorum: sunt enim omnia absoluta communicabilia. *Secundò* admissa prima consequentia nego secundam; Nam etsi dicta propositio sit formalis secundum se, propter vnitatem rationis formalis secundum se: non tamen est formalis quoad nos, propter distinctionem rationis actualem in virtuali summæ ac infinitæ rei distinctione fundatam; & ideo non sequitur Deum intelligere paternitate. *Tertiò* dico probari hoc argumento nostram decimam concl.

Quartò sequeretur personam non constitui relatione. Probatur sequela; quia persona nihil aliud est, quam essentia relatione determinata & contracta; id autem ipsum esset relatio; siquidem includeret essentiam: sed persona non constituitur persona; ergo nec relatione: & ita Pater qui est persona, non constituetur paternitate. *Resp.* nullam esse consequ. Nam sufficit diuersus concipiendi modus & significandi concretè & abstractè, siue vt quo & vt quod: proprius enim modus constituendi in simplicibus est, vt eadem res abstractè concepta sit seipsam constituens concretè sumptam, vt significat S. Thomas infra q. 40. a. 2. ad 1. & ibi Caietanus. Quamuis ergo in paternitate includatur essentia subsistens incommunicabiliter, non tamen concipitur, quatenus subsistit vt quod, sicut persona patris, sed vt

quo. Et ex hoc occurritur cuidam instanti eiusdem expositoris. Secundo responderetur hoc argumentum non procedere contra septimam conclusionem, quæ loquitur de diuina essentia & relatione secundum se: sed contra nonam cui satis iam dicta patrocinantur.

Obi. 1. cont. S. cōcl. **CONTRA octauam concl. arg.** Albertinus prædictus, & primò vtitur argumento primo Zum. & Suar. relato contra septimam conclusionem & soluto.

Obijc. 2. **Secundo** assumit in substantia duo alia priora argumenta contra eandem septimam conclusionem producta ex Rada, Zumell. & Suarez. Sic enim arguit contra priorem partem conclusionis. Paternitas non est de essentia Filij: Ergo nec de essentia deitatis. Antecedens patet. Consequentia probatur; Nam quidquid est de essentia Dei, est de essentia Filij; ergo si paternitas non est de essentia Filij, non est de essentia Dei: Antec. est de fide; quia alioquin Filius non esset completè Deus. *Sol.* **Respond.** nullam esse consequent. Ad probationem iam supra dictum. est illud antecedens verum esse de eo, quod est de essentia Dei secundum rationem communicabilis: non autem de eo, quod est de essentia Dei secundum rationem incommunicabilis, siue constituibilis in esse personali incommunicabili, sumimus enim hic essentiam Dei prout in se est comprehendens omne absolutum & relatiuum in Deo existens.

Obi. 3. **Tertio** Pater communicat Filio totam substantiam & essentiam Dei, vt definit Concilium Lateran. sed non communicat paternitatem vt sic; quia communicatio est per identitatem; at paternitas vt sic manet distincta à Filio; Ergo Paternitas non est de essentia Dei. *Solut.* **Resp.** primam propositionem veram esse de tota essentia Dei præcisè sumpta, sc. secundum rationem communicabilis, & non de tota essentia vt accipitur quatenus comprehendit in se absolutum & relatiuum, siue prout in se est.

Obi. 4. **Quarto:** Si filiatio vt sic esset de essentia Deitatis, sequeretur quod essentia diuina produceretur, cum generatur Filius, vel saltem comproduceretur aliquid pertinens ad essentiam Dei. sc. ipsa filiatio. Probatur sequela; quia filiatio per se est de conceptu Deitatis. *Sol.* **Resp.** nullam esse consequent. Ad probationem iam dictum est filiationem esse de essentia Deitatis, non præcisè sumptæ, sed secundum eius integram rationem, quæ comprehendit absolutum & relatiuum: & filiationem esse de ratione Deitatis sic sumptæ, non secundum rationem communicabilis, sed secundum rationem constituibilis in esse personali incommunicabili; & secundum hoc admittimus, cum generatur Filius, produci aliquid pertinens ad Deitatem secundum rationem constituibilis in esse personali incommunicabili.

Obi. 5. **Quinto** probat relationes collectiue sumptas non esse de essentia Deitatis. Esse trinum non est de essentia Dei; ergo relationes collectiue sumptæ non sunt de essentia Dei. Anteced. probatur; Nam vel esse trinum, quod dicit omnes relationes collectiue sumptas, est de essentia Dei quatenus esse trinum reperitur in omnibus personis collectiue sumptis, & hoc est falsum. Nā hinc sequeretur, quod tantum tres personæ collectiue sumptæ essent Deus, & non singulæ per se essent Deus. Vel esse trinum reperitur in singulis personis diuiniue sumptis, & hoc etiam est falsum; nam Pater diuiniue sumptus non est trinus, nec Filius. *Solut.* **Resp.** falsum esse anteced. Ad probationem admitto primum membrum, nimirum,

quod esse trinum est de essentia Dei, quatenus esse trinum reperitur in omnibus personis collectiue sumptis. Ad impugnationem nego sequentiam, quæ nullam habet apparentiam; Nam esse trinum vt est in omnibus personis collectiue, est de essentia Dei vt est constituibilis in omni esse personali incommunicabili sibi possibilis: vnde non dicit totam essentiam adæquatè; cum esse trinum siue trinitas, non exprimat nisi determinatum numerum personarum, vt ait S. D. *infr. q. 37. a. 1.* Iam autem diximus Deitatem secundum se & completè sumptam, completè tam absolutum quam relatiuum, & consequenter tam essentiam tribus communem, quam numerum trium personarum incommunicabilium; & ideo, non solum tres personæ collectiue sumptæ, sed etiam singulæ Deus sunt; quia dictio Deus dicta de singulis non prædicat trinitatem, quæ est incommunicabilis, sed essentiam præcisè, quæ est communicabilis, nam sicut singulæ, ita simul omnes personæ in vna Deitate continentur incommunicabiliter, siue secundum eam rationem, qua Deitas est incommunicabilis.

Obi. 6. **Sexto.** Essentia diuina vt essentia diuina est formaliter absoluta; ergo non potest includere in suo cōceptu formali respectiuium vt respectiuium. Antec. probatur ex Conc. Tolet. *in confessione fidei* dicente Deum non dici ad aliud, sed ad se: Patrem verò dici ad Filium: quod idem dicit Aug. *lib. 7. de Trin. c. 2.* *Sol.* **Resp.** antecedens verum esse de Deo vt est essentia præcisè sumpta, prout à nobis concipitur distincta contra relationes & personas: sed falsum est de Deo prout in se est & quatenus non præcisè, sed integrè concipitur, quoad omnia intrinsecè clausa in eius ratione formali & quidditate; hæc enim sunt non tantum absoluta, sed etiam respectiua, vt sæpe diximus & ostendimus cum D. Th. & Cai. & per hoc soluitur aliud eiusdem auctoris argumentum.

CONTRA nonam conclusionem argumentatur: *Obi. 1. cont. o. cōcl. Sol.* **Primò:** Quia contraria sententia videtur esse D. Tho. *sup. q. 27. a. 1. ad 3.* & Cai. *Respondetur* verba D. Thom. & Caietani oppositum expresse significare, vt mirum sit talem illis opinionem imponi.

Obi. 2. **Secundo:** Quia simile quid reperimus in natura creata, quæ si consideretur secundum se, dicit ordinem essentialem saltem radicalem, vt possit contrahi ad Petrum & ad Paulum: ita tamen vt contracta per Petreitatem excludat Pauleitatem, & è contra; alioquin sequeretur quod natura humana in Petro non diceret ordinem communicabilitatis ad Paulum; atque adeo aliquid prædicatum essentiale deesset Petro, si communicabilitas esset de essentia naturæ: Ergo ita etiam suo modo Philosophandum est de essentia diuina & relationibus; ita vt quæ intelligitur modificata in Patre, excludat esse Filij personaliter. *Sol.* **Resp.** primò communicabilitatem non esse de essentia naturæ humanæ prout est in Petro; sic enim est indiuidua & incommunicabilis; an autem & quomodo communicabilitas sit de essentia naturæ communicabilis, dicemus *infra q. 41. a. 1.* Deinde respondeo nullam esse consequentiam: quia diuina natura est vna numero & necessariò & per se subsistit in tribus: natura autem humana secundum se non est vna numero sed specie: & ideo prædicto modo habet ordinem ad substantiam.

Dein.

Deinde duobus alijs argumentis nititur probare sententiam suam, cum tamen nihil euidentius probent, quam nostram illam decimam conclusionem.

CONTRA decimam militant vniuersa ferè argumenta relata contra septimam conclusionem & soluta.

CONTRA vndecimam concl. argum. Suarez in dicto lib. 4. c. 7. sed eius argumenta probant tantum nostram septimam & decimam conclusionem.

Obi. cont. 11. concl.

CONTRA eandem concl. argum. Zum. Impossibile est præscindere relationem diuinam à ratione entis. Ergò impossibile est illam præscindere à ratione entis increati. Ergo relatio diuina essentialiter est Deus. Probatur prima consequentia; quia relatio diuina includit rationem entis determinatam & particularem, & consequenter vel creatam vel incretam: non primam; ergo secundam; secunda consequentia patet. Resp. admissa prima consequent. falsam esse secundam in sensu formali: Nam ens increatum est absolutum & relatiuum: quare sicut non est bona deductio; Est ens, ergo est absolutum: ita non est illatio recta formaliter: est ens increatum, ergo est Deus: Sed tantum sequitur, ergo vel est Deus formaliter, vel proprietas siue respectus Dei formaliter: Deus autem realiter. Secundo respondetur hoc argumento probari nostram septimam conclusionem.

CONTRA prædictas conclusiones sunt alia argum. ab expositioribus proposita & soluta, ac præsertim à Ban. & Zum.

Molin. dicit impietaria

Ex dictis patet primam concl. Mol. disp. 6. dicere implicantiā, sic enim ait; Relatio diuina præcisè considerata qua relatio; vt paternitas præcisè, qua respectus est Patris ad Filium, proprietatiue personalis Patris, idem est re & ratione formali, cum essentia diuina; nam si concipitur vt proprietatis Patris, iam hoc ipso intelligitur vt formaliter ab essentia distincta; Nec consequenter loquitur idem expositior in 4. conclus. cum ait, sumptis essentia & relatione eodem modo, scilicet præcisè, essentia non est de intrinseca ratione relationis: nam si de relatione & essentia secundum se loquamur, vt ibidem intendit Molina, vna est vtriusque ratio formalis, vt idem expositior affirmat in 5. disp. & consequenter necessariò sese mutuo includunt; & rursus si de relatione & essentia secundum se loquitur, non rectè adhibet vocem illam præcisè, quæ ad modum nostrum concipiendi pertinet.

De sententia verò Pefā. & eius distinctionibus ac dictis, quæ minimè necessaria videntur in re proposita, satis apparet ex fundamentis & responsionibus, quid habeant veritatis; non enim vacat nec expedit placita cuiusvis scribentis sigillatim examinare.

SECUNDA CONTROVERSA.

An relatio realis dicat perfectionem.

Ratio, & sensus quaest.

PROPRIA sedes huius Contr. est in q. 42. a. 7. Vbi agitur de æqualitate diuinarum personarum. Sed quoniam hic eam tangit Cai. in resp. ad 3. arg. D. Th. & ex recentioribus quàm plures hic eam examinant, & huic loco vbi de relationum identitate cum essentia differitur, satis est opportuna & præcedenti Controuersiæ non modicum lucis est allatura, operepretium duxi hic eam examinare, ac iuxta mentem A. D. & eius scholæ diffinire.

A Ad cuius intelligentiam aduerte duo; Primum propositum fuisse quæsitum de relatione reali simpliciter: sed quod hic præcipue intendimus, est quærere: num relatio realis formaliter sumpta, i. quo ad id, quo à cæteris differt, sc. ad reale, quatenus reale est, & non secundum suam communissimam & formalissimam rationem præcisè, sc. in quantum ad, dicat perfectionem. Secundum est hic de reali relatione absolute propositam fuisse controuersiam, vt ex communibus omni relationi reali formaliter sumptæ: facile colligamus: an diuina relatio formaliter sit perfectio.

B TORRES super hoc art. disp. 3. par. 2. circ. fin. duo dicit: Primum, Relatio diuina est perfectio infinita: Secundum, Eadem est perfectio paternitatis & filiationis.

Sententia Doctorum.

Bannes dicit sex. Primum. Relatio vt dicit in, est perfectio siue in creaturis siue in Deo: in creaturis quidem finita & accidentalis: in Deo autem infinita & substantialis. Secundum. Relatio secundum propriam & communem rationem præcisè prout scilicet dicit respectum ad aliquid distinctum, neque importat perfectionem neque imperfectionem. Tertium. Relatio diuina quatenus dicit ad diuinum, dicit perfectionem simpliciter & infinitam. Quartum. Paternitas quatenus dicit ad reale, abstrahendo à paternitate diuina, dicit perfectionem. Quintum. Si loquamur simpliciter, omnis relatio realis formaliter est perfectio. Sextum. Eadem perfectio est paternitas & filiatio.

Zum. disp. 5. suam opinionem explicat sex propositionibus. Prima. Relationes diuina secundum totum quod in se habent, tam absolutum quàm respectiuium, tam commune quàm proprium, dicunt perfectionem, ac proinde relatio diuina vt sic dicit perfectionem infinitam. Secunda. Relatio non solum secundum rationem communem vt dicit in, est perfectio tam in creaturis quàm in Deo, sed etiam quatenus dicit ad reale. Tertia. Absolute loquendo, omnis relatio formaliter est perfectio. Quarta. Diuina relatio & essentia sicut distinguuntur ratione in esse rei, ita etiam in esse perfectionis. Quinta. Perfectio quam importat relatio vt sic, non est eadem secundum rationem, seu formaliter in omnibus diuinis relationibus. Sexta. Non est concedendū aliquo modo, quòd aliqua perfectio sit in vna persona, quæ non sit in alia.

Val. in art. præced. dicit quinque. Primum: Relatio diuina formaliter vt relatio est, dicit perfectionem simpliciter infinitam quoad conceptum obiectiuium. Secundum. Relatio diuina quo ad significatum siue conceptum formalem communem etiam relationibus creatis, non abstrahit à perfectione: ita vt per alium conceptum non possit concipi perfectio formaliter in eo, cui tribuimus conceptum relationis. Tertium. Hæc propositio: Aliqua perfectio est in vna persona quæ non est in alia, vera est si intelligatur quatenus personæ opponuntur & distinguuntur ab inuicem: non autem simpliciter. Nam vnius personæ perfectio est alterius, vt est vnum in essentia cum illa. Quartum. Concedi potest in diuinis esse tres infinitates respectiuias seu relatiuas. Quintum. Relatio diuina est perfectio simpliciter simplex.

Vasq. c. 6. & 7. sequitur sententiam Turriani & addit tria. Primum est. Si de perfectione, quæ est passio entis & idem est quod integritas rei, loquamur: in Deo vna tantum est perfectio.